

Nejlíže vyšší stupeň hierarchie zaujímá pastýř. Na rozdíl od Korintana, který zasahuje do Oidipova kontextu bezděčně, pastýř chápe celý dosah svého vyprávění pro Oidipa, protože je zasvěcen do věcí, které nejsou známy nikomu z těch, kdo jeho vyprávění poslouchají; proto se zdráhá vyprávět. To znamená, že když je konečně přinucen k vyprávění, formuluje je tak, aby co nejvíce zeslabil jeho účín na Oidipův kontext. Jeho vyprávění je tedy při vši své objektivitě přece jen již do jisté míry „subjektivní“, má podobu úmyslného jednání; uvedeme příklad:

Oidipus: Když nechceš po dobrém, však povíš po zlém!

Pastýř: Ach, jen mne starce nemuč, pro boha!

Oidipus: Ať hned mu někdo sváže ruce vzad!

Pastýř: Proč to? Já nešťastník! Co zvědět chceš?

Oidipus: Tys dal mu dítě, o kterém tu mluvíš!

Pastýř: Ba dal. A měl jsem zhynout toho dne!

Oidipus: Však dojde na to, budeš-li mi lhát.

Pastýř: Je veta po mně spíš, když pravdu povím.

Oidipus: Ten člověk asi jen se vykrucuje.

Pastýř: Ne, ne! Vždyť řekl jsem už: dal jsem je.

Oidipus: A či to bylo, cizí nebo tvé?

Pastýř: Mé ne, já dostal jsem je od kohos.

Oidipus: Zde v obci? Od koho a z čího domu?

Pastýř: Ó pane, zaklínám tě, dál se neptej!

Oidipus: Mám ptát se znovu? Potom běda ti!

Pastýř: Nuž — byl to z domu Laiova kdos.

Oidipus: Zdaž otrok nebo vlastní jeho syn?

Pastýř: Och, teď již zjevit mám tu strašnou věc!

Oidipus: A já ji slyšet. Ale musím slyšet!

Pastýř: Nuž — synem Laiovým zvali jej.

To choť tvá uvnitř nejlépe ti poví. Atd.

Další stupeň v hierarchii osob zaujímá věstec Teiresias, jenž jediný je zasvěcen do všeho, co se Oidipa týká, a proto se ještě více než pastýř brání vyjít, co ví. Motiv jeho pohnutí k řeči je mnohem důraznější než u pastýře: rozhodne se promluvit ne ze strachu před trestem, nýbrž aby sám potrestal Oidipa, který jej urazil. Tím je ovšem Teiresiovo sdělení zcela zataženo do přítomné situace, je akcí v nejvládnějším slova smyslu, totiž úmyslným jednáním:

Oidipus: Nu dobrá, nezamílím v hněvu, co jasně zřím. Mně se zdá, že ty sám jsi zosnoval i spáchal onen čin — snad nevráždíl jsi; ale kdybys viděl,

jen tebe sama vinil bych z té vraždy!

Teiresias: Aj, vskutku? Pak ti velím plniti

svůj rozkaz, jež jsi vydal: ode dneška již nemluv ke mně ani k těmto zde:

ty sám jsi hříšnou skvrnou očiny!

Oidipus: Jak nestoudněs mi vmetl do tváře

ta slova! Myslíš, že mi unikneš?

Teiresias: Již unikl jsem; v pravdě síla má.

Oidipus: Jak poznals j? Svým uměním přec ne!

Teiresias: Zde od tebe! Tys přinutil mne mluvit.

Oidipus: Co děláš? Mluv znovu, abych rozuměl. Atd.

Je příznačné, že teprve na tomto stupni hierarchie dostává osoba individuální jméno; přitom ovšem jde ještě o jméno označující věstce; takže do značné míry vyjadřuje funkci osoby: sdělit hlavní osobě důležitá fakta. — Bylo by možno sledovat ještě další stupeň hierarchie, avšak vzrůstání aktivity i jejích niterných pohybů směřem k hlavní osobě je z toho, co již bylo uvedeno, sdostatek zřetelně vidět.

Hierarchie osob je ovšem v různých dramatech různě vyhraněna. To záleží na konkrétním utváření antinomie mezi spontánností a určeností osoby, protože při zdůraznění spontánnosti je ovšem zastírána funkce osob ve prospěch rozmanitosti jejich rysů, a tím se více méně zastírá i hierarchie; zastířena bývá také tím, že hlavní osoby jsou dvě, jako je tomu např. v Ibsenově *Rosmersholmu* (Rebeka Westová a Rosmer). Ani v případě nejkrasšího zdůraznění spontánnosti osob však nemizí jejich hierarchie docela, nýbrž nanejvýš se omezuje na svůj nejzákladnější rys, který spočívá v tom, že hlavní osoba je — aspoň virtuálně — stále přítomna v průběhu celého dramatu, kdežto ostatní osoby se během dramatu různě střídají. Hlavní osoba pak svou nepřetržitou přítomností tvoří osu dramatického děje.

Při všech těchto vývodech týkajících se tematické stránky básnického díla je třeba mít stále na mysli, že všechny tematické prvky vyrůstají ze stránky jazykové. Tak mluvíme-li zde o akci nebo jednání osob, míníme tím ten konkrétní způsob jednání, který jsme při